

Den fetmadrivande miljön. Kulturella föreställningar om samhället i populärmedicinska texter om övervikt och fetma

Gabriella Nilsson

Fil. dr, Institutionen för kulturvetenskaper och Vårdalinstitutet, Lunds Universitet, Biskopsgatan 7, 223 63 Lund. E-post: gabriella.nilsson@kultur.lu.se.

I den här artikeln analyseras hur samhället beskrivs i svenska populärmedicinska texter om övervikt och fetma. Syftet är att placera de här beskrivningarna i ett historiskt och kulturellt sammanhang för att visa hur medicinska texter influeras av kulturella föreställningar och underliggande tankefigurer. Tydligt är att synen på samhället präglas av idén om en distinktion mellan ett förmodernt förr och ett hypermodernt nu, och att dessa båda positioner laddas med positiva respektive negativa betydelser som antas inverka på möjligheten att motverka övervikt och fetma.

This article analyses the way society is described in popular medical texts on overweight and obesity. By placing these descriptions in a historical and cultural context, the aim is to show how medical texts are influenced by cultural conceptions. It is apparent that the texts are characterized by the idea of a distinction between a pre-modern past and a hyper-modern present, and that these positions are charged with positive and negative meanings, of importance to the possibility to prevent overweight and obesity.

Inledning

Utgångspunkten för den här artikeln är en närläsning av svenska populärmedicinska texter om övervikt och fetma som publicerats från 2005 och framåt. Härmed avses texter som är skrivna i syfte att på ett pedagogiskt sätt sprida medicinsk kunskap i ämnet till både vårdpersonal, vårdstuderande och allmänheten. I texterna är det huvudsakliga syftet av förklarliga skäl att beskriva övervikt och fetma som ett medicinskt problem – som ett risk- eller sjukdomstillstånd med en delvis genetisk bakgrund – men återkommande

anförs även det nutida västerländska samhället som en förklaring till att problemet växer. Övervikt och fetma förklaras av samspelet mellan arvsanlag och livsstilen. Det riktas därför en kritik mot den ”fetmadrivande miljö” som samhället numera anses utgöra (Dahlman 2007:66) och det ökade ”kaloritryck” som därmed läggs på individen (Nowicka och Flodmark 2006:58). Många texter innehåller utförliga, inte sällan känslomässigt färgade beskrivningar av de förändringar samhället upplevs ha genomgått de senaste

decennierna.

Medicinska förklaringsmodeller har stort inflytande både i samhället och för enskilda individers förståelse av sin kropp och sin livssituation. Det är därför viktigt att förklaringarnas kulturella beståndsdelar medvetandegörs. Vetenskapskritisk forskning har visat att medicinska texter, som vanligen uppfattas som ”objektiva” genom sin koppling till naturvetenskapen, genomsyras av författarens föreställningar, normer och värderingar (t.ex. Nilsson 2009:161ff). Men genom att frilägga de tankefigurer som ligger till grund för vissa antaganden, relativiseras de och det skapas möjligheter för andra synsätt (Asplund 1991:40). Syftet med den här artikeln är att placera de beskrivningar av samhället som görs i populärmedicinska texter om övervikt och fetma i ett historiskt och kulturellt sammanhang. Det som studeras är vilka föreställningar och synsätt beskrivningarna är uppbyggda kring och hur dessa är länkade till varandra. Vad säger beskrivningarna om de normer som präglar samhället och i vilken utsträckning kan texterna själva betraktas som normativa?

Förr och nu

Ett återkommande tema i de populärmedicinska texterna om övervikt och fetma är en beskrivning av de förändringar samhället, enligt författarna, genomgått de senaste decennierna. Övervikt och fetma placeras in i ett riskfyllt nu som positioneras i förhållande till ett tryggare förr då problemet inte var lika vanligt. Förr förläggs 25-

30 år tillbaka i tiden och beskrivs som en tid då utbudet av livsmedel och de ekonomiska resurserna till konsumtion var begränsade. Samhället var reglerat och kontrollerat. Livsmedelsförsäljning fick bara ske på vissa tider, etableringen av butiker och restauranger var begränsad och barn hade inte tillgång till egna pengar. Det onyttiga, vanligen definierat som läsk, godis, snacks och snabbmat, var svårtillgängligt och dyrt. Nu, 25-30 år senare, beskrivs samhället ha genomgått stora förändringar. Billig mat och dryck finns tillgänglig dygnet runt, var vi än befinner oss. Barn kan konsumera sötade drycker och energitäta mat var som helst, när som helst och till nästan ingen kostnad. Samhället är avreglerat och i det närmaste invaderat av möjligheter till onyttig konsumtion. Med friheten att dygnet runt kunna köpa snabbmat i vart och vartannat gathörn har individen lämnats ensam med ansvaret för sin livsmedelskonsumtion och därmed indirekt för sin hälsa.

Ett citat som tydliggör detta är hämtat från Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskaps (FAS) kunskapsöversikt *Fetma – vår nya folksjukdom?* (2007) som ger röst åt några av Sveriges mest välkända experter på fältet. I det här exemplet är det läkaren och docenten i epidemiologi vid Karolinska institutet, Finn Rasmussen, som intervjuas av vetenskapsjournalisten Charlotte Löndahl:

”Det har hänt mycket i Sverige de senaste 30 åren. Förändringar som, om vi införlivar dem i vår livsstil, dramatiskt påverkar vår energibalans. För 30 år

sedan betydde snabbmat en kokt korv med potatismos i korvkiosken. Idag finns det snabbmatsrestauranger i vart och vartannat gathörn. Sötade drycker och läsk, som innehåller mycket energi, finns att köpa i stort sett överallt. Inte nog med att den energitäta maten och drycken är lättillgänglig, den är dessutom billig” (Rasmussen 2007:15).

En viktig fråga är varför förr placeras just 30 år tillbaka i tiden, som i citatet ovan. Såg samhället radikalt annorlunda ut på 1970-80-talen, eller är det av underordnad betydelse för texternas meningsbärande funktion? Det vill säga, bör beskrivningarna av hur samhället såg ut för 30 år sedan förstås som ett försök till historieskrivning eller är själva tidsangivelsen mer slumpartad? Vad som kan konstateras är att tendensen att förklara tecken på ohälsa hos befolkningen som en konsekvens av samhällets modernisering återkommit under hela 1900-talet.

Etnologen Fredrik Nilsson beskriver i sin bok om manlighet och fetma att det redan mot slutet av 1800-talet pågick en bred modernitetskritisk debatt där industrialisering och urbanisering uppfattades som ett hot mot såväl individens som samhällets allmänna hälsotillstånd. På ett sätt som starkt påminner om citatet ovan återger Nilsson hur det som en kontrast till det samtida moderna samhällets mörker tecknades en romantisk bild av det gamla bondesamhället som en lycklig och ljus tid, präglad av äkthet, kontinuitet, stabilitet och trygghet (Nilsson 2011:52). Sociologen Torbjörn Bildtgård visar i avhandlingen *Hur maten blev en risk* hur en

problembild kring kosten vuxit fram från slutet av 1960-talet. Redan då, skriver han, antogs roten till problemet vara den nya livsstil som vuxit fram i kölvattnet av moderniseringen. Det dubbla överflödet – ökat utbud och ökade resurser att köpa med – hade frigjort begäret och lett till en överflöds-konsumtion av fett och socker (Bildtgård 2002:116).

Att påtala moderniseringens negativa hälsoeffekter är alltså inget nytt, vilket talar emot den placering av brottet mellan ett positivt förr och ett negativt nu 25-30 år tillbaka i tiden såsom görs i texterna. Dikotomin förr och nu förefaller snarare, oavsett när förr infaller rent historiskt, fylla en symbolisk funktion. Den skulle kunna förklaras som ett uttryck för den tankefigur som har beskrivits med begreppen *Gemeinschaft* och *Gesellschaft*. Sociologen Johan Asplund menar att föreställningen om en distinktion mellan någon slags traditionell eller förmodern (by)gemenskap (*Gemeinschaft*) och det moderna, anonyma storstadssamhället (*Gesellschaft*) fortfarande är verksam i människors förståelse av sina liv och sin omvärld. Tankefiguren är, oavsett vad många kritiker gjort gällande, en del av ett västerländskt tankegods (Asplund 1991). Beskrivningen av förr och nu i texterna uttrycker en längtan efter ett idealiserat, förmodernt samhälle som inte nödvändigtvis har med verkligheten på 1970-80-talen att göra. Utan allmän tillgång till den här tankefiguren, utan att ha den här distinktionen för ögonen, menar Asplund, skulle den typ av samhällskritik som texterna uttrycker sakna mening för läsaren

(Asplund 1991).

Asplund påminner emellertid om att det inte är givet på förhand vilken av positionerna *Gemeinschaft* och *Gesellschaft* som laddas med positiva konnotationer utan att det snarare är avhängigt kontexten (Asplund 1991:47ff). Förr har inte alltid fungerat som ett positivt begrepp för att beskriva en hälsosam livsstil. Under folkhemsbygget, i synnerhet från 1930-talet och framåt, var ”det gamla samhällets inskränkthet” – med allt vad det innebar av ohälsosamma matvanor, ålderdomliga sedvänjor, dåliga bostäder, bristande hygien och okunskap om barns behov – tvärtom något man från samhällets sida ville förändra (Hörnfeldt 2009:124f, jfr Frykman och Löfgren 1985). Förr och nu är snarast ett begreppspar som, mer eller mindre aktivt, kan laddas med *antingen* positiv eller negativ innebörd. Av citatet ovan framgår att ett positivt förr och ett negativt nu fyller en viktig funktion i den populärmedicinska framställningen av övervikt och fetma som ett legitimt medicinskt problem.

Det riskabla samhället

De populärmedicinska beskrivningarna av samhället är fyllda av kulturellt laddade dikotomier. Utöver förhållandet mellan förr och nu förekommer en tydlig polarisering mellan stängt och öppet, Sverige och världen, svårtillgängligt och lättillgängligt, dyrt och billigt, reglerat och avreglerat. I texterna länkas dessa dikotomier till varandra för att beskriva den fetmadrivande miljö som dagens samhälle anses utgöra, eller åtminstone riskerar att utvecklas till om vi inte agerar för att förhindra

det. Detta exemplifieras i ytterligare ett citat från skriften *Fetma- vår nya folksjukdom?* denna gång av Claude Marcus, professor i pediatrik vid Karolinska Institutet:

”Det har hänt oerhört mycket i samhället de senaste årtiondena. För 25 år sedan fanns det inte McDonaldsrestauranger och 7-eleven-butiker på var och varannan gata. Vi hade en livsmedelslag som förbjöd livsmedelsförsäljning efter klockan sju på vardagar och klockan tre på lördagar”, konstaterar Claude Marcus. Idag kan man handla mat och dryck dygnet runt. Barnen, som har tillgång till mer pengar kan, oavsett var de befinner sig, alltid köpa läsk, godis, snacks eller snabbmat” (Marcus 2007:32).

Utifrån ett diskursteoretiskt perspektiv antas ordens innebörder slås fast först när de kopplas samman med andra ord; genom att de fås att ingå i meningsskapande ekvivalenskedjor (Torfing 1999). I citatet ovan får motpolerna i dikotomierna sin positiva eller negativa värdeladdning genom att förbindas med andra dikotomier. Inte sällan negativt laddade företeelser, såsom stängt, svårtillgängligt, dyrt och reglerat, får här en positiv betydelse genom att förknippas med hälsosamma konsumtionsvanor. På motsvarande sätt skapas ekvivalens mellan ohälsa och annars positiva begrepp som öppet, tillgängligt, billigt och avreglerat. Förr och nu (eller *Gemeinschaft* och *Gesellschaft*) fyller alltså en funktion som sorteringsmekanism för olika positiva och negativa värden.

Ett sätt att läsa texterna är som reto-

riska, normativa utsagor: Att handla mat och dryck dygnet runt är dåligt. Retorik handlar om att på mest effektiva sätt övertyga om att den egna tolkningen av en viss företeelse är den rätta, eller till och med den enda möjliga (Johannesson 1998). Genom bildandet av meningsbärande ekvivalenskedjorna förs läsaren in i den tolkningsram som skribenterna befinner sig inom. Vi blir införstådda med det faktum att, som hävdas i det första citatet, ”[d]et har hänt mycket i Sverige de senaste 30 åren. Förändringar som, om vi införlivar dem i vår livsstil, dramatiskt påverkar vår energibalans” (Rasmussen 2007:15). Texternas retoriska ton kan sägas ligga i linje med hur medicinen historiskt sett försökt skapa riskmedvetna individer. Bildtgård skriver att medicinsk kostexpertis redan på 1960-talet upplevde känslan av en problematisk normlöshet i ätandet. Den här känslan har de sedan försökt sprida till allmänheten genom att skapa ett riskmedvetande som problematiserar ätandet i det moderna samhället (Bildtgård 2002:250).

En retorisk strategi i texterna är att de egna beskrivningarna knyts till redan på förhand negativt laddade ord eller företeelser. I citatet ovan får de två amerikanska livsmedelskedjorna McDonald's och 7-Eleven stå modell för det avreglerade, lättillgängliga och onyttiga samhälle där livsmedelskonsumtion tillåts ske dygnet runt, i vart och vartannat gathörn. Närhet, tillgänglighet och bekvämlighet är mycket riktigt själva syftet med den här typen av verksamheter, men det är tänkt att vara något positivt. Från ett konsumtions-

kritiskt perspektiv ger företagsnamnen emellertid negativa konnotationer (Johansson 2005:152). Etnologen Helen Brembeck beskriver hur McDonald's har kommit att uppfattas som synonymt med global homogenitet och ”brutal masskonsumtionsideologi av värsta sorten”. Företaget har i själva verket fått beteckna globaliseringens negativa effekter – samhällets *McDonaldization* (Brembeck 2003, jfr Ritzer 1993). Mot bakgrund av detta är det inte förvånande att det är stora multinationella företag som får symbolisera det hotfulla nuet i förhållande till ett tryggare förr i de populärmedicinska texterna.

En lång rad, inte minst etnologiska forskare har emellertid kritiserat idén att ett ökat utbud och en ökad tillgänglighet automatiskt leder till normlöshet och överkonsumtion. Snarare har de framhållit den långa tradition av skötsamhet, sparsamhet, självdisciplin och kroppskontroll som historiskt sett präglat samhället och utgjort ett starkt, i synnerhet borgerligt, ideal (jfr Johansson 2005:70ff, Jönsson 2005:205, Frykman och Löfgren 1979, Nilsson 2011). Parallellt med bilden av samhället som hotfullt öppet och potentiellt hälsofarligt löper bilden av den medvetna och rationella konsumenten som låter sin konsumtion präglas av återhållsamhet (Johansson 2005:70).

Den goda korven

En paradox i texterna är hur olika maträtters kulturella laddning, snarare än deras näringsmässiga innehåll, fungerar som ett sätt att skilja nyttigt från onyttigt. I ett av citaten får formuleringen

”kokt korv med potatismos i korvkiosken” fungera som en positiv motpol till de globala kedjornas snabbmat (Rasmussen 2007:15). Näringsmässigt är det inte mycket som skiljer korven från hamburgaren. Korv brukar sällan framhållas som nyttigt, utan har historiskt sett snarare placerats långt ner i mathierarkin och betraktats som exempel på arbetarklassens sämre matvanor. Korven var ett sovel för industri- och kroppsarbetare och fick sin starka ställning i takt med 1900-talets inflyttning till städerna och det ökade behovet av billig, lättlagad och bekväm mat (Arnstberg och Björklund 1991:70ff). Inte heller korvkiosken brukar generera positiva konnotationer, utan den har inte sällan upplevts som ett tillhåll för ungdomar. Så till vida fungerar korven alltså som ett uttryck för ett modernt *Gesellschaft* i negativ bemärkelse.

Mot bakgrund av detta är det intressant att fundera över vad det är i företelsen korvkioskkorv som gör den till ett positivt verktyg i populärmedicinska texter om övervikt och fetma. Jag ser framförallt två, delvis sammanhängande förklaringar. För det första leder föreställningen om den lokala korvkiosken, i jämförelse med de multinationella företagen, tankarna till småskalighet, vilket i sammanhanget inte blir lika hotfullt som de storskaliga, ständigt expanderande hamburgerkedjorna. Etnologen Håkan Jönsson menar att det småskaliga, lokalproducerade, hemlagade, gammaldags är centrala värden i hur vi ser på mat idag; värden som påminner om det förflutna som en förlorad guldålder att nostalgiskt längta efter (Jönsson 2005:94f).

Korvkiosken får i citatet symbolisera landsorten. Här framgår återigen att olika företelser får sin kulturella laddning i förhållande till andra företelser; att deras värde är relativt. Det är enbart i jämförelse med den globala hamburgerkedjan som den lokala korvkiosken får sin positiva laddning – som korven kan fås att symbolisera *Gemeinschaft* i positiv mening.

För det andra innebär korvkioskens, i jämförelse med hamburgerbarens, tidsmässigt långvariga etablering i Sverige att den kommit att symbolisera ”svenskhet”. Etnologerna Karl-Olov Arnstberg och Anders Björklund beskriver i *Korvboken* att korvkioskförsäljning kom igång redan vid sekelskiftet 1800-1900-tal och att det är möjligt att ”den svenska korvgubben” var synlig redan vid Stockholmsutställningen 1897 (1991:78). Korvkiosken som företelse fanns etablerad vid konstruktionen av det nationella rummet Sverige (jfr de los Reyes 2005:238). Den var med när Sverige ”försvenskades” under folkhemsbygget (Ehn, Frykman och Löfgren 1993) och utgör en beståndsdel i den föreställda nationella gemenskapen. Att äta ”tunnbrödsrulle med potatismos, räksallad, grillkorv och ketchup” och ”därtill dricka Pucko” (Arnstberg och Björklund 1991: 146) fungerar som en beskrivning av det ”typiskt svenska” i positiv bemärkelse. Såsom varande ”svensk” blir korvkioskkorven någonting tryggt, ofarligt (se de los Reyes och Kamali 2005:13) och i förlängningen om inte hälsosamt så i alla fall mer hälsosamt än hamburgerkedjornas utbud.

Det giftiga USA

Svenskhet knyts inte sällan till föreställningar om något tidlös, homogent och essentiellt, men som upplevs hotas av *den andres* närvaro (De los Reyes och Kamali 2005:13). I ytterligare ett citat, hämtat från läroboken *Fetma. Från gen till samhällspåverkan*, redigerad av näringsfysiologen Anna-Karin Lindroos vid Sahlgrenska Akademien i Göteborg och överläkaren vid Överviktsenheten på Karolinska universitetssjukhuset, Stephan Rössner, konkretiseras hotet och *den andre* placeras geografiskt till USA.

”Man har beskrivit miljön i USA som ’the toxic environment’. Därmed menas inte längre miljögifter i jord, luft och vatten utan det faktum att hela livsstilen gör ett sunt leverne omöjligt. Överutbudet och det kommersiella trycket är svåremotståndligt. Varje dag produceras över 3800 kcal/amerikan, vilket är nästan dubbelt så mycket som behovet. Industrin gör alltså massiva insatser för att prångla ut kalorier ingen behöver. Ökade portionsstorlekar är ett vanligt reklamerbjudande utöver vad som är rimligt. Den amerikanska restaurangtallriken har ökat i diameter de sista 20 åren så att det nu ryms 65 procent mera mat på den. Förpackningarna av läskedrycker, chips och popcorn har ökat dramatiskt” (Rössner 2007:372).

Här målas en stereotyp och avskräckande bild av ”USA” upp med hjälp av den starkt negativa och uppenbart retoriska metaforen giftig (toxic). Det giftiga USA är ett genomkommersialiserat samhälle där det är omöjligt att

leva ett hälsosamt liv. Invånarna är i händerna på en livsmedelsindustri som med hjälp av skickliga reklamkampanjer försöker prångla ut kalorier som ingen behöver. Överutbudet och det kommersiella trycket är helt enkelt oemotståndligt för den amerikanska befolkningen. Den retoriska lokaliseringen av problemet till USA är inte svår att förstå: USA:s befolkning har kommit att bli själva sinnebilderna av fetman. Föreställningen om det feta USA rimmar väl med den i Sverige historiska bilden av Amerika som landet i väst där allt är stort, en bild som präglat vårt synsätt under stora delar av 1900-talet (Alm 2002, O’dell 1997). Om synen på USA som stort tidigare kännetecknats av beundran, beskrivs storleken i citatet som något negativ. Livsmedelsproduktionen är större, restaurangtallriken är större, förpackningarna är större – allt som ett led i livsmedelsindustrins arbete för att prångla ut onödiga kalorier till befolkningen.

Likhetstecken mellan amerikanisering och konsumism i negativ bemärkelse är emellertid inget nytt utan bilden av Amerika som kulturfara har löpt parallellt med den positiva bilden av landet som ett moderniserings föredöme allt sedan 1930-talet (Ehn, Frykman och Löfgren 1993:62f, jfr Alm 2002). Redan på 1960-talet varnades för att Sverige var på väg att närma sig en skrämmande amerikansk situation vad gällde ohälsa och övervikt (Nilsson 2011:79). Genom att koppla storhet till giftighet fungerar det amerikanska samhället i texten som ett varnande exempel. Samtidigt innebär jämförelsen en positiv förstärkning av den före-

ställda nationella gemenskapen Sverige. ”Vår livsstil” (Rasmussen 2007:15) har ännu inte invaderats av livsmedelsindustrin. I det här exemplet är det *den andre* i form av USA som får symbolisera ett hypermodernt *Gesellschaft*, i motsats till Sverige som fortfarande är en *Gemeinschaft*. Sverige är ännu inte ett giftigt samhälle. Om vi agerar kraftfullt för att motverka detta kan hotet utifrån avvärjas, blir texternas sensmoral.

En fetmadrivande miljö?

Syftet med den här artikeln har varit att undersöka hur populärmedicinska texter är influerade av kulturella föreställningar. Vad som framgått är att texternas analys av dagens västerländska samhälle är präglad av den underliggande tankefiguren *Gemeinschaft/Gesellschaft*. Med detta synsätt är samhället *antingen* småskaligt eller storskaligt, traditionellt eller modernt, homogent eller heterogent. I citaten knyts korvkiosken och Sverige till *Gemeinschaft* medan McDonald's och USA fås att representera *Gesellschaft*. Texterna kan sägas vara normativa genom att den ena polen i tankefiguren laddas med positiv mening och den andra med negativ. Möjligheten till en hälsosam livsstil placeras i ett positivt, förmodernt förr, medan det i negativ bemärkelse hypermoderna nuet antas försvåra ett hälsosamt liv. Annorlunda uttryckt: *Gemeinschaft* möjliggör god hälsa, *Gesellschaft* ger ohälsa. Texternas normativa funktion verkar ända ner på detaljnivå. Såväl butikernas öppettider som tallrikarnas storlek kan kategoriseras som bra eller dåliga av den medicinska blicken. Distinktionen blir viktig som ett verktyg för att göra dagens väster-

ländska livsstil till ett legitimt medicinskt problem.

Den analys av samhället som görs i texterna får konsekvenser för hur övervikt och fetma definieras och hanteras inom det medicinska fältet, men även på en mer övergripande samhällsnivå. När förklaringen till problemet förläggs till den fetmadrivande miljön och det ökade kaloritryck som individen utsätts för i denna miljö, riktas samhällets insatser mot stöd till livsstilsförändringar. Den främsta medicinska förklaringen till övervikt och fetma är den genetiska, ändå framstår livsstilen som det konkreta verktyg att laborera med i arbetet för att stävja problemet: ”Ärftligheten kan vi inte göra något åt. Därför gäller det att lägga allt krut på livsstilen och bädda för ett hälsosamt liv innan fel hormoner aktiveras” citeras barnöverläkaren och grundaren av Region Skånes barnöverviktsenhet, Carl-Erik Flodmark, i *Aftonbladet* (20/8 2009, jfr Nowicka och Flodmark 2006:23). I texterna antyds hur krutet bör fördelas för att motverka att Sverige förgiftas på samma sätt som USA. Genom att arbeta för att förhindra en överdriven modernisering skulle den fetmadrivande miljön kunna förändras och kaloritrycket på individerna lätta, med minskad övervikt och fetma som följd.

Men den här tankefiguren är just en tankefigur – ett kulturellt konstruerat sätt att se på världen av flera möjliga. Genom historiska jämförelser har jag försökt visa att dikotomin *Gemeinschaft/Gesellschafts* meningsbärande funktion är kontextuellt föränderlig och oberoende av samhällets

faktiska utseende. En samhällsanalys liknande den som de populärmedicinska texterna om övervikt och fetma presenterar, har gjorts under mer än hundra år, trots att det positiva *förr*, det negativa *nu* och det hotfulla *andra* sett diametralt annorlunda ut. Men hur bör texternas beskrivning av samhället förstås? Ska den ses som försök till historieskrivning eller som ett uttryck för en kulturellt grundad osäkerhet inför samhällets ständiga förändring? Oavsett vilket är det först genom att frilägga de kulturella föreställningar som ligger till grund för vissa antaganden som det skapas möjligheter för andra synsätt och förklaringsmodeller och i förlängningen möjligen andra sätt att förstå och hantera övervikt och fetma.

Referenser

- Aftonbladet 20/8 2009. ”Rädda ditt barn ur fettfälan”. Intervju med Carl-Erik Flodmark.
- Alm, Martin 2002: *Americanitis. Amerika som sjukdom eller läkemedel. Svenska berättelser om USA åren 1900-1939*. Lund: Historiska institutionen, Lunds universitet.
- Arnstberg, Karl-Olov och Björklund, Anders 1991: *Korvboken. Hjälpreda och kulturhistoria*. Stockholm: Carlsson.
- Asplund, Johan 1991: *Essä om Gemeinschaft och Gesellschaft*. Göteborg: Bokförlaget korpen.
- Bildtgård, Torbjörn 2002: *Hur maten blev en risk. Medicinens bidrag till regleringen av det svenska ättandet*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Brembeck, Helene 2003: I skuggan av ’M’. Berättelser om McDonald’s. I: *Kulturella Perspektiv* nr 1 2003.
- Dahlman 2007: Gen-vägar till fetma. I: Lindroos, Anna-Karin och Rössner, Stephan (red). *Fetma. Från gen till samhällspåverkan*. Lund: Studentlitteratur.
- Ehn, Billy, Frykman, Jonas och Löfgren, Orvar 1993: *Försvenskningen av Sverige. Det nationellas förvandlingar*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Frykman, Jonas och Löfgren, Orvar 1979: *Den kultiverade människan*. Malmö: Gleerups.
- Hörnfeldt, Helena 2009: *Prima barn, helt u.a. Normalisering och utvecklingstänkande i svensk barnhälsovård 1923-2007*. Göteborg och Stockholm: Makadam förlag.
- Johannesson, Kurt 1998: *Retorik eller konsten att övertyga*. Stockholm: Norstedt.
- Johansson, Barbro 2005: *Barn i konsumtionsambalaget*. Stockholm: Norstedts.
- Jönsson, Håkan 2005: *Mjölke. En kulturanalys av mejeriridiskens nya ekonomi*. Stockholm/Stephag: Symposium.
- Lindroos, Anna-Karin och Rössner, Stephan 2007: *Fetma. Från gen till samhällspåverkan*. Lund: Studentlitteratur.
- Löndahl, Charlotte (2007): *Fetma – vår nya folksjukdom?* Stockholm: Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap.
- Marcus, Claude 2007: Sårbara barn. I: Löndahl, Charlotte. *Fetma – vår nya folksjukdom?* Stockholm: Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap.
- Nilsson, Fredrik 2011: *I ett bolster av fett. En kulturhistoria om övervikt, manlighet och klass*. Lund: Sekel.
- Nilsson, Gabriella 2009: *Könsmakten eller häsjakt? Antagonistiska föreställningar om män våld mot kvinnor*. Lund: Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds universitet.
- Nowicka, Paulina och Flodmark, Carl-Erik 2006: *Barnövervikt i praktiken – evidensbaserad familjeviktsskola*. Lund: Studentlitteratur.
- O’Dell, Tom 1997: *Culture Unbound. Americanization and Everyday Life in Sweden*. Lund: Nordic Academic Press
- Rasmussen, Finn 2007: Från jägare till konsument. I: Löndahl, Charlotte. *Fetma – vår nya folksjukdom?* Stockholm: Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap.

tema

de los Reyes, Paulina 2005: Intersektionalitet, makt och strukturell diskriminering. I: de los Reyes, Paulina och Kamali, Masoud (red.). *Bortom vi och dom. Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. SOU 2005:41.

de los Reyes, Paulina och Kamali, Masoud (red.) 2005: *Bortom vi och dom. Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. SOU 2005:41.

Ritzer, George 1993: *The McDonaldization of Society*. Newbury Park, CA: Pine Forge.

Rössner, Stephan 2007: Prevention av fetma. I: Lindroos, Anna-Karin och Rössner, Stephan (red.). *Fetma. Från gen till samhällspåverkan*. Lund: Studentlitteratur.

Torfinn, Jacob 1999: *New Theories of Discourse. Laclau, Mouffe and Žižek*. Oxford: Blackwell.

Vårdalinstitutet
Institutet för Vård- och Omsorgsvetenskap

VÅRDFORSKNING GÖR SKILLNAD
- NÄR VÅRD BEHÖVS

www.vardalinstitutet.net